Sillabu Storja Ġenerali

Għall-Għaxar Sena

(2018-2021)

Dipartiment tal-Istorja fi ħdan id-Direttorat għall-Programmi ta' Tagħlim u Assessjar

Daħla - Is-Sillabi tal-Istorja Ġenerali

1. Għanijiet Ġenerali

L-għanijiet ewlenin li għandhom jiggwidaw t-tħaddim ta' dan is-sillabu huma li l-istudenti:

- Ikunu konxji ta' x'inhi l-istorja u x'inhu l-iskop wara t-tagħlim ta' dan is-suġġett;
- Isiru konxji li l-istorja hi bbażata fuq tipi differenti ta' evidenza bħal fdalijiet arkeoloġiċi, dokumenti, manuskritti, mapep, ittri eċċ.
- Isiru iżjed konxji mill-wirt storiku f'pajjiżna biex b'hekk japprezzaw iżjed il-bżonn tal-konservazzjoni u r-restawr;
- Janalizzaw dak li seħħ fl-imgħoddi, biex jifhmu l-implikazzjonijiet tal-preżent u jiffurmaw aspirazzjonijiet għall-ġejjieni;
- Jiksbu ħiliet partikolari marbutin mat-tagħlim tal-istorja, bħal ġbir ta' informazzjoni minn sorsi u l-interpretazzjoni tagħhom, janalizzaw it-tibdil u l-kontinwità matul iż-żminijiet u l-kawżi u l-effetti ta' ġrajjiet fl-istorja, josservaw u jaslu għall-konklużjonijiet, jimmaġinaw lilhom infushom jgħixu fi żmien partikolari fl-imgħoddi (empatija) u jiżviluppaw ideja ċara ta' kronoloġija u sekwenza fl-istorja;
- Jitgħallmu sa fejn hu possibbli permezz ta' esperjenza diretta fi żjarat f'siti storiċi biex b'hekk it-tagħlim ikun iżjed stimulanti u jibqgħu jiftakru aktar;
- Isiru konxji li t-tagħlim tal-istorja mhuwiex biss tagħlim akkademiku, iżda mezz biex l-istudenti jwessgħu l-kultura tagħhom;
- Jagħrfu li bħalma s-soċjetà inbidlet matul iż-żminijiet u għadha tinbidel, huma għandhom jakkwistaw it-tħejjija meħtieġa biex jaddattaw ruħhom għall-bidliet tal-ġejjieni;
- Jistudjaw l-istorja ta' Malta f'kuntest iżjed wiesgħa li jinkludi l-isfond Mediterranju u Ewropew.

2. Kunċetti u Ħiliet li għandhom ikunu żviluppati

- **Iż-Żmien u l-Kronoloġija.** L-istudenti għandhom iqiegħdu l-ġrajjiet storiċi fil-perspettiva taż-żmien. Għalhekk għandhom jikkalkolaw kemm damu diversi ġrajjiet u jikkonsidraw is-sekwenza tagħhom. B'hekk jifhmu aħjar xi jfissru d-dati u jkollhom stampa iżjed ċara ta' kif żvolġew il-ġrajjiet.
- **Bidla u Kontinwità.** L-istudenti għandhom jifhmu t-tibdiliet li għadda minnhom il-bniedem matul iż-żmien. Billi jifhmu l-aspetti varji ta' differenza u similitarità li għadda minnhom il-bniedem fil-ġrajjiet u f'dak kollu li rnexxielu joħloq.
- **Kawżi u Konsegwenzi.** L-istorja hi ġrajjiet il-bniedem. Għalhekk l-istudenti għandhom jifhmu sewwa x'kienu l-kawżi jew il-motivi għala l-ġrajjiet seħħew u x'kienu l-effetti immedjati u mbiegħda tagħhom. B'hekk ikunu jistgħu janalizzaw u jevalwaw aħjar it-tagħrif li jkunu qegħdin jieħdu.
- **Empatija.** Meta jempatizzaw, l-istudenti jkunu qegħdin jaħsbu bil-moħħ ta' persuna li kienet tgħix fil-passat. F'eżerċizzju bħal dan l-istudenti jakkwistaw il-ħiliet biex jifhmu iżjed l-istorja. B'hekk jifhmu aħjar kemm ir-reazzjonijiet u l-attitudnijiet tal-bnedmin li kienu jgħixu fi żminijiet differenti u jqabbluhom ma' dawk tal-preżent.

- **L-użu tas-sorsi.** L-użu tas-sorsi primarji u sekondarji għandu jagħmel it-tagħlim tal-istorja iżjed motivat u effettiv. L-istudenti jkunu jistgħu jiżviluppaw il-ħiliet billi jippruvaw jinferixxu jew jipotizzaw x'dawl jagħtu s-sorsi fuq il-ħajja fl-imgħoddi. L-istudenti jippruvaw jisiltu fatti, opinjonijiet, konklużjonijiet u ġeneralizazzjonijiet mis-sorsi minnflok jingħataw biss it-tagħrif meħtieġ.

3. It-Tħaddim ta' dan is-sillabu

Għalhekk matul it-tħaddim ta' dan is-sillabu, għandha tingħata importanza kontinwa:

- Lill-kunċetti storiċi u l-ħiliet li għandhom ikunu żviluppati fl-istudenti;
- Li t-temi mill-istorja ta' Malta jsiru fl-isfond iżjed wiesgħa li jinkludi dak Mediterranju u Ewropew;
- Li l-użu tas-sorsi li jagħmlu t-tagħlim iżjed relevanti u interessanti;
- Għall-apprezzament ikbar mill-istudenti tal-importanza tas-siti storiċi u l-bżonn tal-konservazzjoni u r-restawr.

4. Strateġiji ta' tagħlim

L-għalliema għandhom jippreżentaw il-lezzjonijiet b'mod stimulanti u interessanti biex l-istudenti jifhmu aħjar il-kunċetti li jkunu qed jiġu spjegati. Jeħtieġ ukoll li fix-xogħol li jingħata lill-istudenti, jinżamm bilanċ bejn il-komponenti differenti, li huma:

- It-Tagħrif (*Recall of Knowledge)*
- Il-Fehma (*Understanding of Knowledge)*
- Il-Ħiliet, l-Attitudnijiet u l-Kompetenzi (Skills, Attitudes, Competences)

Biex dawn l-għanijiet ikunu jistgħu jintlaħqu, l-għalliema jistgħu jużaw metodoloġija differenti bħal: diskussjoni fil-klassi, *role plays* u drama, *brainstorming,* materjal awdjo-viżiv, intervisti, logħob u dokumenti simulati, kitba ta' rapporti, xogħol ta' arti u *craft*, mudelli, proġetti u żjarat edukattivi. Id-diskussjoni fil-klassi jew fi gruppi għandha tingħata l-importanza li jixirqilha. B'hekk, din tkun qed tgħin biex permezz tal-istorja, l-istudenti jiżviluppaw ħiliet trasferibbli meħtieġa fit-tagħlim tul il-ħajja.

Ix-xogħol li għandu jingħata lill-istudenti għandu jkun stimulanti u interessanti u jinkludi xogħol ta' riċerka ħafifa minn sorsi sekondarji dwar xi tema marbuta mas-sillabu. Varjetà ta' sorsi bħal illustrazzjonijiet, stampi, ritratti, mapep, *posters*, *charts*, *time-lines,* u tabelli oħra jistgħu jintużaw b'mod stampat jew diġitali permezz tal-IWB. Dan iżid il-possibilità għall-għalliema biex jaddottaw sistema ta' assessjar formattiv.

5. Objettivi għall-assessjar

l-assessjar għandu jevalwa kemm l-istudenti kapaċi:

- Jesprimu fatti storiċi b'forma narrattiva u kreattivi;
- Jagħtu tagħrif bażiku fuq l-istorja u jiżviluppaw kunċetti u ħiliet marbuta magħha;
- Iħarsu lejn il-ġrajjiet minn għajnejn ta' nies li għexu fil-passat (empatija u perspettiva storika);
- Jwieġbu mistoqsijiet marbuta ma' sorsi b'mod konċiż, dirett u relevanti.

L-Għaxar Sena - Is-Sillabu fil-Qosor (2018-2021)

Lezzjonijiet

	10.1 Il-mixja lejn stat independenti	5 lezzjonijiet
10.1.1	Il-bidu tal-ħakma Ingliża u l-aspirazzjonijiet politiċi tal-Maltin matul is-seklu 19	2
10.1.2	Is-*Sette Giugno*: kawżi u effetti	1
10.1.3	Il-mixja lejn il-Gvern Responsabbli, l-Indipendenza u r-Repubblika	2

	10.2 Id-difiża u wirt ieħor ta' Żmien il-Ħakma Ingliża f'Malta	5 lezzjonijiet
10.2.1	Fortifikazzjonijiet eżistenti u oħrajn ġodda b'emfasi fuq il-Victoria Lines u l-Forti Rinella	2
10.2.2	It-tibdil fit-tagħmir tal-gwerra u l-effett ta' dan fuq id-difiża tal-gżejjer	1
10.2.3	Arkitettura ċivili b'influwenza Ingliża fil-Gżejjer Maltin	1
10.2.4	Ir-restawr u l-użu ta' dan il-wirt (militari u ċivili) illum	1

	10.3 Il-ħajja soċjali matul l-aħħar mitejn sena	6 lezzjonijiet
10.3.1	Żvilupp fl-edukazzjoni u l-Kwistjoni tal-Lingwa	2
10.3.2	Id-djar, l-istil ta' ħajja u d-divertiment	2
10.3.3	Id-dħul ta' mezzi ta' trasport pubbliku differenti matul is-seklu 19 u 20	2

	10.4 L-iżvilupp demografika u ekonomiku f'Malta fl-aħħar mitejn sena	6 lezzjonijiet
10.4.1	Żieda fil-popolazzjoni u subborgi, bliet u rħula ġodda	2
10.4.2	L-emigrazzjoni fis-sekli 19 u 20: kawżi u konsegwenzi	2
10.4.3	Il-tkabbir tat-tarzna u l-importanza tagħha	1
10.4.4	Il-bidla minn ekonomija ta' fortizza għal ekonomija ġdida wara t-Tieni Gwerra Dinjija	1

	10.5 It-Tieni Gwerra Dinjija	5 lezzjonijiet
10.5.1	Il-kawżi tal-gwerra	2
10.5.2	Il-qagħda tal-Maltin matul u fl-ewwel snin wara t-tmiem tal-gwerra	2
10.5.3	Ir-rebħa tal-Alleati u l-konsegwenzi ta' wara l-gwerra	1

Total tal-Lezzjonijiet 27

10.1 Il-mixja lejn stat independenti		
Taqsimiet tat-Tema	**Miri ta' Taghlim**	**Noti**
• Il-bidu tal-ħakma Ingliża u l-aspirazzjonijiet tal-Maltin matul is-seklu 19 **2 lezzjonijiet**	L-istudenti għandhom: • jifhmu l-isfont ġenerali tal-aspirazzjonijiet politiċi Maltin qabel l-1921.	Referenza ħafifa għal dawn il-punti: • it-tmexxija diretta mill-Gvernaturi Ingliżi (b'emfasi għall-Gvernatur Maitland); • l-għotja tal-libertà tal-istampa fl-1839; • il-kisba tad-dritt tal-vot fl-1849; • il-format u l-irwol tal-Kunsill tal-Gvern Malti tal-1849.
• is-*Sette Giugno*: kawżi u effetti **Lezzjoni waħda**	• jifhmu x'wassal għall-ġrajjiet tas-*Sette Giugno;* • jifhmu x'ġara fil-ġranet tal-irvell; • L-istudenti għandhom jifhmu li dan l-irvell kien immirat kontra l-Ingliżi u kontra dawk il-Maltin li kienu qegħdin igawdu magħhom (eż. negozjanti u importaturi tal-qamħ). • jifhmu x'effett kellu dan l-irvell fuq l-istorja politika u kostituzzjonali	Ir-raġunijiet ewlenin li wasslu għal dan l-irvell huma: • il-prezz tal-ħobż baqa' għoli wara t-tmiem tal-gwerra; • qgħad kbir wara l-Ewwel Gwerra u s-sensji fit-tarzna; • l-aspirazzjonijiet politiċii tal-Maltin ma kinux milqugħa mill-Ingliżi. • differenzi kbar fil-pagi bejn impjegati Maltin u Ingliżi; • żieda fit-taxxi (eż. taxxa tas-suċċessjoni); • l-ewwel *strike* mit-*trade union* tat-tarzna (1917); • l-influwenza tal-gazzetti; Il-ġrajjiet ewlenin tas-7 u t-8 ta' Ġunju: • Il-protesti li nbidlu f'irvell kontra t-tmexxija Ingliża; • Il-laqgħa tal-Assemblea Nazzjonali fil-Belt Valletta; • l-isparar fuq il-folla u l-qtil ta' erba' rġiel Maltin; L-effetti prinċipali ta' dawn il-ġrajjiet: • id-dikjarazzjoni ta' stat ta' emerġenza mill-Gvernatur; • il-għotja ta' Gvern Responsabbli fl-1921

• Il-mixja lejn il-Gvern Responsabbli, l-Indipendenza u r-Repubblika **2 lezzjonijiet**	• jifhmu xi drittijiet politiċi kisbu l-Maltin bil-Kostituzzjoni tal-1921 u tal-1947; • jifhmu d-differenza bejn l-*Integration* u d-*Dominion Status* (l-Indipendenza*);* • jifhmu għaliex Malta saret Repubblika	Bil-Kostituzzjoni tal-1921: • il-Gvern Ingliż żamm f'idejh il-materji riservati (eż. id-difiża, l-armata, l-affarijiet barranin, l-immigrazzjoni u l-istampar tal-flus); • l-affarijiet l-oħra kienu f'idejn il-Gvern Malti (eż. it-taxxi, l-edukazzjoni, is-saħħa, il-ġustizzja, l-industrija). Bil-Kostituzzjoni tal-1947: • l-irġiel u n-nisa kollha 'l fuq minn 21 sena setgħu jivvotaw; • il-materji riservati baqgħu f'idejn il-Gvern Ingliż. Il-punti ewlenin huma: • bl-*Integration* Malta kienet issir parti integrali mir-Renju Unit u l-Maltin kienu jsiru ċittadini Ingliżi; Il-kisba tal-Indipendenza fl-1964: • bid-*Dominion Status* Malta kienet issir stat indipendenti u l-Maltin kienu jsiru ċittadini Maltin; • Gvern elett mill-Maltin għall-Maltin; • Malta issir Monarkija fil-*Commonwealth* Ingliż; • il-Kap simboliku tal-istat issir ir-Reġina tar-Renju Unit rappreżentata f'Malta mill-Gvernatur Ġenerali; Id-dikjarazzjoni tal-Repubblika fl-1974: • ftehim fil-Parlament dwar li Malta ssir repubblika; • President Malti elett mill-Parlament għal 5 snin sar il-Kap tal-Istat minflok ir-Reġina; • din il-kostituzzjoni għadha sallum il-liġi suprema tal-pajjiż.

10.2 Id-difiża ta' Malta u wirt ieħor ta' Żmien il-Ħakma Ingliża f'Malta		
Taqsimiet tat-Tema	**Miri ta' Tagħlim**	**Noti**
• fortifikazzjonijiet eżistenti u oħrajn ġodda l-aktar fil-lvant u n-nofsinhar ta' Malta • id-difiża fi-ċentru tal-gżira permezz tal-*Victoria Lines* • Id-difiża tal-portijiet ewlenin, b'emfasi fuq il-Forti Rinella **2 lezzjonijiet**	L-istudenti għandhom: • jifhmu kif l-Ingliżi komplew isaħħu d-difiżi ta' Żmien il-Kavallieri. • ikollhom tagħrif dwar u jifhmu kif l-Ingliżi saħħew id-difiża fiċ-ċentru ta' Malta. • ikollhom tagħrif dwar u jifhmu kif l-Ingliżi bnew fortifikazzjonijiet biex iħarsu l-Port il-Kbir u Marsamxett. • ikollhom tagħrif dwar u jifhmu għaliex l-Ingliżi bnew fortifikazzjonijiet fil-lvant u fin-nofsinhar ta' Malta.	Il-punti ewlenin dwar it-tisħiħ tad-difiżi ta' Żmien l-Ordni: • issir referenza għall-fortifikazzjonijiet ewlenin li bnew l-Ingliżi bl-għajnuna ta' mappa ta' Malta. • issir referenza għall-bini ta' Forti Verdala fil-Linji ta' Santa Margerita, Forti Sant'Iermu u Forti San Luċjan. Il-punti ewlenin huma: • il-fatt li l-majjistral ta' Malta kien espost għal xi invażjoni mill-għadu, wassal għall-bini tal-*Victoria Lines;* • il-bini tal-Fortizzi ta' Binġemma, tal-Mosta u tal-Madliena matul din il-linja. Punti ewlenin dwar Il-bini ta' fortizzi ġodda biex iħarsu l-Port il-Kbir u Marsamxett: • Fortizzi: Cambridge u Rinella, • Batteriji: Tas-Sliema u Lascaris.
• Żvilupp f'armi u fil-metodi tal-gwerra **Lezzjoni waħda**	• jifhmu l-effetti ta' dan l-iżvilupp.	Il-punti ewlenin huma: • żvilipp fl-armamenti (eż. il-*machine gun*) u d-dħul ta' kanuni ikbar; • L-invenzjoni tal-ajruplan • Id-difiżi kontra l-attakki mill-ajru.

• arkitettura ċivili b'influwenza Ingliża f'Malta **lezzjoni wahda**	• jifhmu l-metodi li użaw l-Ingliżi biex jinfluwenzaw l-arkitettura f'Malta. • ikollhom tagħrif dwar u jifhmu kif l-influwenza Ingliża fuq l-arkitettura Maltija bdiet tinħass l-aktar wara t-Tieni Gwerra.	Il-punti ewlenin: • l-Ingliżi ħallew ftit bini ċivili u influwenza fuq l-arkitettura ċivili; • sabu ħafna bini tal-Kavallieri u komplew jużawhom (eż. il-Palazz Maġisterjali u l-Bereġ); • il-Maltin, influwenzati mill-Knisja Kattolika, baqgħu jippreferu l-kwalitajiet dekorattivi tal-Barokk; • L-Ingliżi ppuvaw jintroduċu l-istil Neo-Klassiku u Neo-Gotiku; Neo-Klassiku: eż. il-Monument ta' Alexander Ball, l-Isptar Bighi, il-Katidral Anglikan fil-Belt Neo-Gotiku: eż. iċ-Ċimiterju tal-Addolorata, il-Kappelli Metodisti fil-Floriana u tat-Trinità Mqaddsa f'Tas-Sliema. Kif l-Ingliżi ippruvaw jinfluwenzaw l-arkitettura f'Malta: • daħħlu liġijiet ġodda dwar il-bini (ventilazzjoni u dawl aħjar, il-*plot* rettangolari bi ġnien fuq wara), vilel mibnija minn residenti Ingliżi (eż. Triq it-Torri f'Tas-Sliema); • il-bini ta' vilel bil-ġnien fuq quddiem u maqtugħin għalihom (*detached/semi-detached*) u *promenades* mal-kosta. Il-punti ewlenin huma; • Eżempji ta' influwenza Ingliża fl-arkitettura Maltija: ir-Rotunda tal-Mosta, il-bini tal-Qorti fil-Belt, il-Knisja tal-Karmnu fil-Balluta, il-Knisja ta' Lourdes fl-Imġarr, Għawdex.
• l-istat ta' dawn il-fortifikazzjonijiet illum **Lezzjoni waħda**	• jifhmu x'inhi l- kundizzjoni ġenerali ta' dan il-wirt u x'jista' jsir biex dan jiġi mħares aħjar; • jifhmu x'tibdil sar fl-arkitettura ċivili f'Malta matul il-ħakma Ingliża.	Il-punti ewlenin huma: • l-importanza ta' dan il-wirt illum; • l-istat b'mod ġenerali ta' dawn id-difiżi; • kif dan il-wirt jista' jiġi mħares u restawrat.

10.3. Il-ħajja soċjali matul l-aħħar mitejn sena		
Taqsimiet tat-Tema	**Miri ta' Tagħlim**	**Noti**
• L-edukazzjoni u l-Kwistjoni tal-Lingwa **2 lezzjonijiet**	L-istudenti għandhom: • jifhmu l-progress li sar fl-edukazzjoni matul iż-żmien; • jifhmu x'kienet il-Kwistjoni tal-Lingwa u għaliex din kellha effett fuq it-tagħlim fl-iskejjel.	Il-punti prinċipali huma: • X'qalet il-Kummissjoni Rjali ta' l-1836 dwar l-edukazzjoni; • ir-Rapport ta' Keenan dwar l-edukazzjoni; • l-effett tal-Kwistjoni tal-Lingwa fuq l-edukazzjoni; • Il-Malti jsir l-ilsien uffiċjali mal-Ingliż minflok it-Taljan (1934); • l-edukazzjoni obbligatorja wara t-Tieni Gwerra; • l-iskola sekondarja għal kulħadd wara l-1970.
• Id-djar, l-istil ta' ħajja u d-divertiment **2 lezzjonijiet** . .	• jifhmu l-problemi assoċjati mad-djar; • ikunu konxji tat-tibdiliet fl-istil tal-ħajja tal-poplu matul iż-żmien. . • ikunu konxji dwar il-mezzi tad-divertiment ta' dak iż-żmien.	Il-punti prinċipali huma: • Il-qagħda sanitarja ħażina bl-ibliet u fl-irħula; • Ir-rikostruzzjoni ta' djar li waqgħu fit-Tieni Gwerra; • Il-bini ta' *housing esta*tes f'diversi lokalitajiet. Il-punti prinċipali huma: • is-sempliċità tal-ħajja qabel it-Tieni Gwerra; • differenzi bejn il-ħajja tal-Maltin tal-ibliet u tal-irħula; • l-influwenza tas-Servizzi Ingliżi f'Malta, tal-*media*, tal-emigrazzjoni u tat-turiżmu. Għandha ssir referenza qasira dwar: • il-festa tar-raħal; • it-tiġrijiet taż-żwiemel; • l-Imnarja; • il-wirjiet agrikoli; • l-għana; • il-Karnival; • ıl-każini u l-baned; • il-ħwienet tal-inbid fl-irħula. • il-bidu tal-isports (eż. futbol, *waterpolo*)
• il-mezzi ta' trasport pubbliku **2 lezzjonijiet**	• jifhmu d-diffikultajiet li kellhom iħabbtu wiċċhom magħhom il-Maltin biex jivvjaġġaw minn lokalità għal oħra f'Malta stess. • ikollhom tagħrif dwar il-mezzi differenti tat-trasport li daħlu f'Malta matul iż-żmien;	Il-mezzi tat-trasport prinċipali li għandhom ikunu jafu dwarhom (mingħajr ħafna dettalji żejda) huma: • ıl-kaless; • l-omnibus; • it-trejn; • it-tram; • il-laneċ fil-portijiet; • il-karozzi tal-linja • it-trasport bejn Malta u Għawdex.

10.4 L-iżvilupp demografiku u ekonomiku f'Malta fl-aħħar mitejn sena		
Taqsimiet tat-Tema	**Miri tat-Tagħlimlim**	**Noti**
• żieda fil-popolazzjoni u żvilupp ta' subborgi, bliet u rħula **2 lezzjonijiet**	L-istudenti għandu: • ikollhom tagħrif kif u jifhmu għala l-popolazzjoni f'Malta żdiedet tant fl-aħħar mitejn sena. • jifhmu d-diffikultajiet ewlenin li nqalgħu minħabba żieda kbira fil-popolazzjoni. • jifhmu kif iż-żieda fil-popolazzjoni u fin-numru tad-djar effettwat l-iżvilupp tas-subborgi, tal-ibliet u tal-irħula.	Il-punti ewlenin għandhom ikunu: • xi tfisser 'demografija'; • għaliex u kif il-popolazzjoni ta' Malta bdiet tiżdied; b'mod iktar mgħaġġel fis-seklu 19 • l-effett tal-mard fuq il-popolazzjoni (eż. il-pesta, il-kolera u l-ġidri); • X'kien il-*boom* fit-twelid tat-trabi wara t-Tieni Gwerra? Il-punti ewlenin huma: • in-nuqqas ta' xogħol; • il-faqar li l-poplu kellu jħabbat wiċċu miegħu. Il-punti prinċipali huma: • iż-żieda fil-popolazzjoni tal-Belt Valletta wasslet għall-iżvilupp tas-subborgi tal-Ħamrun, l-Imsida u Tas-Sliema; • it-tkabbir tat-tarzna wassal għall-iżvilupp tas-subborg tal-Marsa u ta' Raħal il-Ġdid; • it-tkabbir fil-firxa ta' diversi rħula (eż. Birkirkara, Qormi, eċċ.)
• l-emigrazzjoni fis-sekli 19 u 20: kawżi u konsegwenzi **2 lezzjonijiet**	• jifhmu kif l-emigrazzjoni kienet miżura intiża biex tnaqqas il-problemi kbar li ġabet magħha ż-żieda fil-popolazzjoni (eż. il-qgħad, il-faqar).	Il-punti prinċipali huma: • l-emigrazzjoni bħala rimedju għall-qgħad; • għaliex l-emigrazzjoni fis-seklu 19 kienet lejn pajjiżi fil-qrib; • għaliex l-emigrazzjoni wara t-Tieni Gwerra kienet l-aktar lejn l-Istati Uniti, il-Kanada, l-Awstralja u r-Renju Unit; • iż-żieda kbira fl-emigrazzjoni wara t-Tieni Gwerra; • l-effetti tal-emigrazzjoni fuq Malta (eż. nuqqas ta' ħaddiema tas-sengħa, it-tagħlim għall-adulti, effett fuq il-familji, eċċ.).
• it-tkabbir tat-tarzna u l-importanza tagħha **Lezzjoni waħda**	• jifhmu l-importanza tat-tarzna matul il-ħakma Ingliża, il-kontribut tagħha fi żmien ta' gwerra u l-iżvilupp kontinwu li sar fiha.	Għandha ssir referenza għal dawn il-punti prinċipali: • l-iżvilupp tat-tarzna fix-Xatt ta' Bormla u *French Creek*; • bini ta' baċiri ikbar; • it-tarzna fis-snin tal-Ewwel u t-Tieni Gwerer Dinjija; • il-kontribut tat-tarzna fiż-żewġ gwerer dinjija; • il-bidla tat-tarzna minn waħda militari għal waħda kummerċjali.
• il-bidla minn ekonomija ta' fortizza għal ekonomika ġdida wara t-Tieni Gwerra Dinjija **Lezzjoni waħda**	• jifhmu l-bidliet li kienu meħtieġa sabiex Malta timmodernizza l-ekonomija tagħha.	Il-punti prinċipali huma: • l-impjiegi mas-Servizzi Ingliżi baqgħu importanti wara l-gwerra; • żieda fil-qgħad wara l-gwerra u r-*rundowns* tas-Servizzi; • referenza ħafifa għall-ewwel Pjani ta' Żvilupp (1959-1964) li sar bi tħejjija għal meta Malta ssir indipendenti; • l-importanza tal-industriji tal-manifattura u tat-turiżmu fil-ħolqien ta' impjiegi ġodda.

10.5 It-Tieni Gwerra Dinjija		
Taqsimiet tat-Tema	**Miri ta' Taghlim**	**Noti**
• il-kawżi ta' din il-gwerra **2 lezzjonijiet**	L-istudenti għandhom: • ikunu jafu għaliex bdiet din il-gwerra; • jifhmu għaliex Malta intlaqtet minn din il-gwerra.	Għandha ssir referenza għal xi wħud mir-raġunijiet prinċipali: • il-ftehim impost fuq il-Ġermanja wara l-Ewwel Gwerra; • l-ambizzjoni tad-dittaturi: Hitler u Mussolini; • il-Lega tan-Nazzjonijiet falliet milli żżomm il-paċi; • il-kawża immedjatat tal-gwerra: l-invażjoni tal-Polonja. Il-punti prinċipali huma li jikkonċernaw lil Malta: • il-pożizzjoni strateġika ta' Malta f'nofs il-Mediterran; • Il-fatt li Malta kienet bażi navali Ingliża; • i-fatt li Malta kienet qrib l-Italja.
• il-qagħda ta' Malta matul Il-gwerra u fl-ewwel snin ta' wara • il-qagħda tal-Maltin fl-ewwel snin wara l-gwerra **2 lezzjonijiet**	• jifhmu x'kienet tfisser din il-gwerra għal Malta u janalizżaw il-qagħda tal-Maltin matul din il-gwerra. • jempatizzaw kif kienu jħossu ruħhom in-nies f'dak iż-żmien; • jifhmu l-effetti li ħalliet il-gwerra fuq il-Maltin; • jifhmu t-tibdil li sar fil-metalità tal-Maltin wara l-gwerra.	Il-punti prinċipali għandhom ikunu: • il-ħbit mill-ajru u l-ħsara kbira fil-bini, l-aktar qrib il-portijiet; • l-użu tax-xelters; • il-ġuħ li sofrew il-Maltin tant li l-ikel kien jitqassam bir-razzjon; • id-difiża ta' Malta mill-Ingliżi matul il-gwerra; • il-wasla tal-Konvoj ta' Santa Marija; • l-għotja tal *George Cross* għall-qlubija li wrew il-Maltin. • ħafna djar imġarrfa u l-għajnuna mill-*War Damage*; • ir-*rundowns* mit-tarzna u mis-Servizzi Ingliżi; • L-għotja ta' Gvern Responsabbli mill-ġdid fl-1947; • il-Maltin tħalltu mal-barrani u ddakkru mill-istil tal-ħajja u mill-kultura tagħhom.
• ir-rebħa tal-Allejati	• jifhmu għaliex l-Allejati rebħu din il-gwerra.	Għandha ssir referenza għal xi wħud mir-raġunijiet prinċipali: • il-Ġermanja kellha tiġġieled fuq żewġ fronti; • id-dħul tal-Istati Uniti fil-gwerra fuq in-naħa tal-Alleati; • is-superiorità tal-Allejati fuq il-baħar u fl-ajru; • Il-Qawwiet tal-Allejati (Gran Brittanja, Franza, Unjoni Sovjetika u l-Istati Uniti) flimkien kellhom iżjed nies, armi, flus, risorsi risorsi naturali, kapaċità industrijali u ħila xjentifika mill-Qawwiet tal-Assi (il-Ġermanja, l-Italja u l-Ġappun flimkien).
• l-effetti ta' din il-gwerra fuq l-Ewropa **Lezzjoni waħda**	• jifhmu x'kienu l-effetti ta' din il-gwerra fuq l-Ewropa.	Għandha ssir referenza għal xi wħud mill-effetti prinċipali: • ħafna mwiet u refuġjati; • l-infrastruttura ta' bosta pajjiżi sfat imkissra; • il-qasma politika tal-Ġermanja; • l-Istati Uniti u l-Unjoni Sovjetika saru s-Superpotenzi l-ġodda; • il-biża' li l-Kommuniżmu Sovjetiku seta' jinfirex fil-Punent; • il-bidu tal-Gwerra l-Bierda;

©Dipartiment tal-Istorja fi ħdan id-Direttorat għall-Programmi ta’ Tagħlim u Assessjar (2018)